

Otázka: Trestní právo

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Andy

- **souhrn právních norem o trestání fyzických osob za závažná provinění (trestné činy) proti chráněným společenským a individuálním zájmům**
- **tresty = sankce postihující pachatele**
- **oblast veřejného práva**

- **hmotné = materiální**
 - normy o podmínkách a způsobech trestání
 - vymezení, co jsou trestné činy, jaké tresty se za ně ukládají (druhy trestů)
 - hlavní pramen - trestní zákon

- **procesní = formální**
 - normy o zjišťování trestných činů a jejich pachatelů, o soudním trestním řízení, výkonu uložených trestů, popř. ochranných opatření
 - hlavní pramen - trestní řád

- *provinění méně závažná než trestné činy - přestupky*
 - *neprojednávají je soudy, ale obce (přestupková komise), orgány Policie ČR, státní správy*

(finanční úřad, živnostenský úřad, ...)

- *právní normy o přestupcích a jejich trestání – správní právo (trestné právo správní)*
- *přestupkové právo – součást práva správního, nikoli trestního !!! – přesné definice přestupků*
- *za přestupky – mírnější sankce – napomenutí, pokuty, zákazy činností, propadnutí věcí*
- *dopravní, proti občanskému soužití (neoprávněné osočení z přestupku, vyhrožování, ...), proti majetku (přisvojení si cizí věci nalezením, krádež do 5000 (pokud byl ale 3 roky zpět souzen za krádež à trestný čin), ...), rušení veřejného pořádku (rušení nočního klidu, zakládání černé skládky, ...)*
- *pramenem – zákon o přestupcích*

- **účelem**

- udržování pořádku a bezpečnosti ve státě
- chrání občany, společnost, stát před pachateli trestné činnosti

- **trestný čin**

- závažné, nebezpečné jednání pachatele vůči společnosti
- řeší soud, který za něj uděluje tresty
- jednání nebezpečné pro společnost, jehož znaky jsou uvedeny ve zvláštní části trestního zákona

- **trestní zákon**

- rozdělen na část obecnou a zvláštní
- obecná – základní podmínky trestní odpovědnosti a další společná ustanovení týkající se všech druhů trestných činů
- zvláštní – definováno téměř 200 druhů trestných činů s uvedením trestů

- **trestnost**

- vztahuje se na dokonáný čin i na pokus o něj
 - pokus je beztrestný, pokud nebyl čin ukončen proto, že pachatel dobrovolně od jeho dokonání upustil nebo učinil včas oznámení, takže nebezpečí z jeho činu mohlo být odstraněno
 - trestné – pokud byl pokus ukončen, pachatel dělal vše k jeho dokonání, přesto čin zůstal pokusem
 - trestná je i příprava k trestnému činu
- **pachatel** – fyzická osoba, která trestný čin spáchala sama
- **spolupachatelé**
- osoby, které trestný čin spáchaly společným jednáním
 - solidární odpovědnost – spolupachatel je za trestný čin odpovědný tak, jako kdyby jej spáchal sám
- **účastníci**
- trestně odpovědni jako pachatelé a spolupachatelé
 - organizátor – ten, kdo trestný čin zorganizoval nebo řídil
 - návodce – ten, kdo pachatele k provedení trestného činu navedl
 - pomocník – ten, kdo poskytl pachateli pomoc – opatření prostředků, odstranění překážek, rada, slib pomoci
- **vývojová stádia trestného činu**
- příprava – trestná i když nedošlo ani k pokusu o trestný čin
 - pokus
 - trestnost se vztahuje i na něj
 - beztrestný, pokud čin neukončen – pachatel dobrovolně od jeho dokonání upustil nebo včas upozornil a mohlo být nebezpečí odstraněno

- dokonáný trestný čin – pokud byl čin dokončen (u znásilnění – i když nedošlo k pohlavnímu styku)

- **zvláštní část trestního zákona**

- trestné činy proti republice
 - vyzvědačství
 - hanobení republiky a představitele republiky
 - vlastizrada
 - ohrožení utajované skutečnosti
 - služba v cizím vojsku

- trestné činy hospodářské
 - proti hospodářské soustavě
 - neoprávněné podnikání
 - poškozování spotřebitele
 - proti hospodářské kázi
 - zkreslování údajů hospodářské a obchodní evidence
 - pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě
 - proti měně a daním
 - padělání a pozměňování peněz
 - výroba a držení padělatelského náčiní
 - zkrácení daně
 - proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a proti autorskému právu
 - nekalá soutěž
 - porušování autorského práva
 - porušování průmyslových práv

- trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných
 - útok na veřejného činitele
 - úplatkářství
 - křivé obvinění

- křivá výpověď svědka

- trestné činy obecně nebezpečné
 - obecné ohrožení
 - ohrožení životního prostředí
 - šíření toxikomanie

- trestné činy hrubě narušující občanské soužití
 - podněcování k národnostní a rasové nenávisti
 - opilství
 - výtržnictví
 - týrání zvířat

- trestné činy proti rodině a mládeži
 - bigamie
 - zanedbání povinné výživy
 - podávání alkoholických nápojů mládeži
 - ohrožování mravní výchovy mládeže

- trestné činy proti životu a zdraví
 - vražda
 - rvačka
 - ublížení na zdraví
 - nedovolené přerušování těhotenství

- trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti
 - omezování osobní svobody
 - vydírání
 - znásilnění

- loupež (x krádež!!!) – použití násilí, pohrůžky v úmyslu zmocnit se cizí věci

- trestné činy proti majetku
 - krádež
 - zpronevěra
 - podvod
 - lichva
 - poškozování cizí věci

- trestné činy proti lidskosti
 - genocida
 - podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů
 - válečná krutost

- *trestné činy proti brannosti a proti civilní službě*
 - *maření způsobilosti ke službě*
 - *neplnění odvodní povinnosti*
 - *nenastoupení služby v ozbrojených silách*

- trestné činy vojenské
 - neuposlechnutí rozkazu
 - zběhnutí
 - porušování povinností strážní služby
 - nesplnění bojového úkolu

- v zákoně uvedené skutkové podstaty vymezují rozsah trestního bezpráví

- tresty a ochranná opatření

- sankce za vykonání trestného činu
- trestnost činu
 - podle zákona účinného v době, kdy byl trestný čin spáchán
 - podle pozdějšího zákona – pokud je pro pachatele příznivější
- z meze rozpětí sazeb se výše trestů určují s přihlédnutím k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem
 - polehčující – činu upřímně lituje, nahradí způsobenou škodu, vedl řádný život, provinil se poprvé
 - přitěžující – recidiva, brutalita pachatele
- trestné stíhání mladistvých (15 – 18 let) – trestní sazby se snižují na ½
- promlčecí doba
 - podle závažnosti
 - 3 – 20 let
 - promlčením zaniká trestnost činu (u trestního stíhání) x promlčením výkonu trestu – nelze trest vykonat
- cílem
 - náprava pachatele trestné činnosti
 - vést pachatele k řádnému životu
 - bránit pachateli v konání dalších trestných činů
 - chránit společnost před pachateli trestné činnosti

- uvedeny v trestním zákoně

- ochranná opatření
 - ochranné léčení (notoričtí alkoholici)
 - ochranná výchova (mladiství)
 - zabránění věci (pachatelé, kterého nelze trestně stíhat nebo odsoudit à věc nemohla propadnout)

- odnětí svobody
 - podmíněné
 - odsouzený trest odpykává na svobodě
 - za méně závažné trestné činy
 - odsouzený musí plnit všechny požadavky
 - žije pod dohledem probačního pracovníka
 - pokud se v podmínce dopustí dalšího trestného činu à trest se mění v nepodmíněný
 - 1 - 5 let
 - pokud je trest do dvou let nepodmíněně - lze zažádat o změnu v podmíněný
 - nepodmíněný
 - běžný - do 15 let
 - výjimečný - 15 - 25 let
 - doživotí
 - trest smrti
 - zrušen 1990
 - pro
 - odstrašující charakter
 - doživotí - finančně pro stát nákladné
 - pozůstalí oběti - mají právo na odplatu
 - udělován nebezpečným pachatelům - jejich likvidace
 - proti
 - demokratické postoje
 - nesouhlasí s lidskými právy
 - justiční omyly
 - nelze brát jako mstu

- nejde o nápravu
- typy věznic
 - s dohledem – poprvé souzeni, méně závažný trestný čin, neúmyslné spáchání
 - s dozorem – neúmyslný trestný čin, souzeni vícekrát
 - s ostrahou – závažnější trestní čin, spáchaný úmyslně
 - se zvýšenou ostrahou – odsouzení k doživotí, úmyslný trestný čin, brutální způsob, recidiva, útěk z vězení, nebezpeční společnosti
- obecně prospěšné práce
 - lze uložit ve výměře od 50 do 400 hodin bezplatných prací – vykonává osobně, pod dohledem pracovníka městského nebo obecního úřadu
 - za trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřekračuje 5 let
- ztráta čestných titulů a vyznamenání
 - odsouzený ztrácí státní vyznamenání, čestná uznání, vědecké a umělecké hodnosti, právo nosit cizozemská vyznamenání a užívat cizozemských čestných titulů
- ztráta vojenské hodnosti – degradace na hodnost vojína
- zákaz činnosti
 - po odpykání tohoto trestu se na člověka pohlíží jako na netrestaného
 - ukládá se v rozmezí 1 – 10 let
 - pachatel, který se dopustil trestného činu v souvislosti s touto činností
 - např. výčepník, který podává alkoholické nápoje mládeži
- propadnutí majetku

- majitelem se stává stát
 - celý majetek odsouzeného nebo část, kterou určí soud
 - ne věci nezbytně nutné k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu odsouzený pečuje
 - zaniká společné jmění manželů – musí dojít k jeho vypořádání
 - nejtěžší majetkový trest – pachatel odsouzen k výjimečnému trestu nebo nepodmíněnému odnětí svobody za závažný trestný čin, kterým získal nebo se snažil získat majetkový prospěch
-
- peněžitý trest
 - může být ve splátkách
 - předpoklad, že skutečně zaplatí
 - výměra – 2000 – 5000000 Kč – udělí soud
-
- propadnutí věci
 - věc užitá nebo určená ke spáchání trestného činu nebo věci, které pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj – např. automobil, ...
 - pouze věc náležící pachateli à vlastníkem se stává stát
-
- vyhoštění
 - může změnit prezident – udělením milosti
 - platí pouze pro cizince (pro ty, kteří nejsou občany ČR)
 - rozsah – 1 – 10 let nebo na dobu neurčitou
-
- zákaz pobytu
 - vztahuje se na určité místo nebo obvod – např. pokud zde někoho ohrožuje, něco zde poničil, ...
 - 1 – 5 let
 - v zájmu ochrany veřejného pořádku

- **prominutí trestu**

- = podmíněčné propuštění
- pokud odpykal alespoň ½ trestu
- zbytek trestu - v podmínce na svobodě - pokud ji poruší à opět nepodmíněně
- pokud prokáže, že dokáže žít řádný život
- rozhoduje okresní soud, v jehož lokalitě se daná věznice nachází
- na základě více posudků

- **trestní odpovědnost**

- do 15 let není osoba trestně odpovědná
- pachatel trestného činu
 - fyzická osoba, která spáchala trestný čin sama
 - dosáhl věkové hranice
 - byl příčetný
- mladší 15 let
 - nemohou být za činy souzeni
 - nesmí být označen za pachatele
- 15 - 18
 - soud pro mládež
 - spáchali provinění
 - mohou být souzeni i odsouzeni
 - nejsou jim uděleny tresty, ale opatření
- opatření
 - výchovná
 - dohled probačního pracovníka
 - rodina, péče - zárukou nápravy à pravidelně dochází pracovník -

- zkoumá, zda dochází k nápravě
- probační program
 - probační pracovník kontroluje, zda program plní
 - doškolovací, psychologické poradenství, terapeutické poradenství
 - seznam - Ministerstvo spravedlnosti ČR
 - výchovné povinnosti
 - pokud do této doby nežil v rodině à musí žít s rodiči, zákonným zástupcem, opatrovníkem
 - pokud způsobil škodu - nahradit, odpracovat
 - napomenutí s výstrahou
 - za přítomnosti zákonného zástupce
 - upozornění, poučení o důsledcích, pokud bude dál provádět trestnou činnost
- ochranná
 - mohou být udělena i mladším 15 let
 - např. vražda, krádež, ublížení na zdraví
 - končí 18. rokem
 - ochranné léčení
 - ochranná výchova
- trestní
 - pokud rodina není zárukou převýchovy a ani ústav převýchovu nezvládne
 - pro 15 - 18 let
 - obecně prospěšné práce - 50 - 200 hodin
 - zákaz činnosti - 1 - 5 let - nelze zakázat činnost, která je přípravou na budoucí povolání
 - vyhoštění - 5 let - nelze při předpokladu „zpustnutí“ osoby bez kontroly
 - peněžité opatření - 1000 - 500000 Kč - podle toho, zda je schopen platit
 - odnětí svobody - přihlíží se k mnoha okolnostem - nemělo by přesáhnout 5 let, výjimečný trest - 7 let (5 - 10 let)
- upuštění od uložení trestního opatření
 - provinilý lituje svého činu
 - sám usiluje o nápravu
 - porušil právní předpis a prokáže se u něj neznalost předpisu a prostředí, kde vyrůstal, ho k jeho znalosti nevedlo
 - rozhoduje soud

- **příčetnost, nepřičetnost**

- pokud příčetný à trestně odpovědný – dokáže vyhodnotit a posoudit své jednání
- nepřičetný à není trestně odpovědný – v danou chvíli neschopen jednání vyhodnotit – duševně nemocný
- pokud nepřičetnost zaviním vlastním přičiněním (vliv alkoholu, návykových látek, ...) à jsem trestně odpovědný

- **okolnosti vylučující trestnost**

- duševní nemoc
- věk – trestně odpovědný – od 15 let
- nutná obrana
 - snaha zabránit páchání trestného činu
 - nesmím zabít, ublížit na zdraví
 - posuzuje soud, není totiž přesně klasifikována
 - zbraň smí použít jen příslušník policie, armády
- krajní nouze – pokud už nic jiného nezbývá
- oprávněné použití zbraně – policie, armáda

- **míra zavinění**

- podle ní soudce určuje trest
- úmyslný trestný čin – pachatel chtěl zákon porušit
- nedbalost
 - vědomá – pachatel věděl, že zákon porušuje, ale nepředpokládal, že to bude mít nějaký dopad, následek – např. poruším rychlost v obci a někoho srazím
 - nevědomá – pachatel nevěděl, že porušuje zákon, ale vědět to měl či mohl – např. nevědomky zaviním výbuch plynu, havárii v závodě

- **trestní právo procesní**

- hlavní zásady trestního řízení
 - obžalovací
 - trestně stíhán pouze na základě žaloby – musí vypracovat státní zástupce (zastupuje stát)
 - neexistují soukromé žaloby
 - nikdo nesmí být souzen, odsouzen bez žaloby
 - stíhán může být pouze zákonným způsobem, ze zákonných důvodů
 - presumpce nevinny – než je uznána vina, musí být na člověka pohlíženo jako na nevinného
 - zásada veřejnosti a ústnosti
 - trestní řízení probíhá veřejně
 - vše, na čem soud staví, musí být nahlas řečeno
 - není veřejný
 - proces s mladistvými
 - nevhodné chování, oblečení
 - vyzrazení státního tajemství
 - x rozsudky obvykle veřejné
 - zásada soudcovské nezávislosti – soudce se řídí pouze zákonem
 - zásada soudní příslušnosti – nikomu nesmí být odňat soudce
 - zásada materiální pravdy – polehčující x přitěžující okolnosti
 - zásada oficiálnosti – na základě žaloby zahájen proces
 - zásada rovnosti – všichni jsou si rovni, mají stejná práva
 - zásada přímosti – vyhází přímo z důkazů, výpovědí

- **orgány činné v trestním řízení**

- Policie ČR, vyšetřovatel
- státní zástupce
- obhájce
 - zastupuje obviněného
 - z řad advokátů
 - obviněný si ho vybere sám nebo je mu soudem přidělen (= obhájce ex offa)
- obviněný
 - ten, kterému vyšetřovatel na základě důkazů sdělí, že je obviněn a bude dále stíhán
 - právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu
 - má právo nevypovídat

- nesmí být nucen k doznání, výpovědi (šlo by o trestný čin)
- obžalovaný – když je podána u soudu žaloba
- odsouzený
 - pokud soud prokáže vinu, vynese rozsudek
 - x může být zproštěn viny
- svědek
 - povinen mluvit pravdu
 - křivá výpověď – trestný čin
 - nemusí vypovídat, může odmítnout výpověď
 - sám by se vystavil trestnímu stíhání
 - je v příbuzenském vztahu k obžalovanému
 - právo na svědečné právo – finanční náhrada za cestu
 - svědek může vypovídat z jiné místnosti, pokud se nechce setkat s obžalovaným

- **vazba**

- uděluje a potvrzuje soudce
- pokud hrozí nebezpečí útěku obviněného
- nebezpečí, že bude dál páchat trestnou činnost
- ovlivňování svědků, maření vyšetřování
- nezbytně nutná doba, neměla by převyšovat 2 roky
- závažný trestný čin, výjimečný trest à může překročit dva roky
- vzetí do vazby předchází zadržení – 48 hodin, pak ho musí propustit
- propuštění z vazby = náhrada vazby
 - na kauci – finanční částka určená soudem; ne pokud jde o terorismus, brutální vraždu
 - zaručí se důvěryhodná osoba – písemný souhlas

- **průběh trestního řízení**

- přípravná fáze
 - shromáždění důkazů
 - zapojena policie, státní zástupce

- pachatel je obviněn
 - než je vypracována žaloba – pachatel může být ve vazbě nebo zadržen
-
- předběžné projednávání žaloby
 - začíná podáním žaloby k soudu
 - rozhoduje se, zda je dostačující nebo ne
 - pokud nejsou prokazatelné důkazy, soud může trestní řízení zastavit
 - hlavní líčení
 - soud přezkoumává žalobu, žalobce představí trestný čin, navrhne výši trestu, soudce vše zváží
 - důkazní prostředky
 - výpověď – svědci, obviněný
 - znalecké posudky
 - listinné důkazy
 - obhájce – snaží se dokázat nevinu obžalovaného
 - možnost posledního slova – obviněný či jeho obhájce
 - vynesení rozsudku – o vině x zproštění viny
 - i během hlavního líčení lze zastavit trestní řízení
 - může být také vrácena žaloba
 - zahlazení odsouzení
 - vymažou se trestné činy z trestního rejstříku
 - pro každý trestný čin – jiná doba, po které lze zažádat
-
- odvolací řízení
 - obžalovaný či zástupce se odvolají à rozsudek nenabude právní moci
 - rozhoduje soud vyššího stupně
-
- výkon rozhodnutí
 - soud zproští obvinění
 - potvrdí rozsudek
 - může zvýšit sazbu

- **milost** - pouze pro jednu osobu, uděluje prezident
- **amnestie** - pro skupinu lidí, uděluje prezident a pověřená osoba (obvykle ministr spravedlnosti)